

Bible

O knize

Obecně

- z biblia - knihy
- sbírka knih
- Překlady
  - do řečtiny - **Septiaginta** - za 70 dní
  - do latiny - **Vulgáta**
  - staroslověnština
    - * Cyril a Metoděj
    - * Jan Blahoslav - Bible kralická

Členění

Starý zákon

Pentateuch

- Genesis (počátek)
  - vznik světa, Adam a Eva, potopa a Noemova archa, babylonská věž, Abraham a Izák, Jákob, Josef
- Exodus (odchod)
  - útěk Židů z Egypta
  - Desatero
- Leviticus
  - rituální a kultické předpisy pro kněze
- Numeri
  - ustanovení izraelitských řádů pod horou Sinaj a další putování pod vedením Mojžíše pouští
- Deuteronomium
  - Mojžíšovi proslovy, vysvětlení událostí Exodu
  - končí Mojžíšovou smrtí

Další knihy

- histoické, básnické, mudroslovné

- Žalmy, Přísloví, Píseň písní
- prorocké
- Jeremjáš, Ezechiél, Jonáš, Abakuk, ...

Nový zákon

- 4 evangelia (Matouš, Marek, Lukáš, Jan)
  - životopisy Krista
  - každé osobité a trochu jiné
- epištoly (listy)
  - adresované různým osobám
  - List Židům
- Zjevení Janovo (Apokalypsa)
  - spis o konci světa a posledním soudu
  - 4 apokalyptičtí jezdci, kteří zahubí zemi mečem, hladem, morem a dravými šelmami

Apokryfy

- Nekanonizované knihy
- Nikodémovo evangelium
  - o Josefu z Arimatie
    - * zachytil kapky Kristovy krve do grálu
  - inspirace pro pověst o sv. Grálu
- Apokryf o Jidášovi
  - o Jidášovi

Příběhy

Adam a Eva

Aby Adam (hebrejsky člověk) nebyl sám, tak bůh z jeho žebra stvoří Evu. Z ráje jsou vyhnáni, protože Eva ochutná jablko ze stromu poznání.

Kain a Ábel

Synové Adama a Evy. Kain - zemědělec, Ábel - pastevec. Oba přinesou oběti bohu, bůh přijme jenom Ábelovi oběti, Kain se naštvá a Ábela zabije - 1. vrah v dějinách, odsouzen stát se celoživotním psancem a štvancem

Potopa a Noe

Bůh se rozhodne zničit svět potopou pro jeho špatnost. Noe podle pokynů boha postaví archu na niž naloží své blízké a jeden pár od každého druhu.

Abraham a Izák

Počátek Židovského národa. Abraham se svou ženou nemohou počít dítě, proto se obrátí na boha. Nakonec se mu narodí Izák, podle smlouvy s bohem mu 8. den udělají obřízku. Aby si bůh vyzkoušel Abrahamovu oddanost, nařídí mu obětovat Izáka (místo tradičního berana). Abraham tedy jde obětovat Izáka, bůh na poslední chvíli zastaví Abrahamovu smrtící ruku, protože se přesvědčil o Abrahamově oddanosti.

Jákob

Jákob koupil od svého dvojčete, Ezaua, prvorozenectví. Vymámí na slepém otci požehnání pro prvorozeného syna. Ezau se naštvě a Jákob se ukrývá, 14 let slouží svému strýci, aby dostal za ženu Ráchel.

Josef

Syn Jákoba, jeho oblíbenec. Bratry prodán do otroctví do Egypta. Obviněn za svádění ženy svého pána -> uvězněn. Pro svou schopnost vykládat sny však propuštěn a postupně se stal správcem Egypta, protože předpověděl hladomor z faraonových snů. Do Egypta přišli jeho bratři nakoupit. Setkali se s Josefem, ten jim odpustil a přemluvil je zůstat v Egyptě.

Mojžíš

Žid v Egyptě. Měl vyvést Izraelity z Egypta. Faraon nechtěl povolit -> 10 pohrom. Utečou přes Rudé moře, které se před nimi rozevře. Na Sinaji dostane od boha Destaro. Po dalším putování pouští se dostanou do země zaslíbené. Mojžíš umírá.

Ježíš

Narozen během vlády Heroda, roku 4 nebo 6 BCE, do 30 let řadový Žid, poté pokřtěn v Jordánu, vybral si 12 učedníků a procházeli Palestinou a zvěstovali příchod Božího království. Zatčen a na příkaz Piláta Pontského (z popudu nejvyšší židovské rady) ukřižován. Pilát nabídl milost jednomu odsouzenci, zmanipulovaný dav vybral lupiče Barbaráše. Ježíš ukřižován na velký pátek, v noci mezi sobotou a nedělí vzkříšen a 40 dní po Velikonách na Olivetské hoře nanebevstoupení.

Kontext

Mezopotámie

Epos o Gilgamešovi

- Nejstarší epos

- mezi 3. a 2. tisíciletím BCE
- dnes známý **akkadský zápis**, také **ninivská** verze - pro knihovnu v Ninive

Gilgameš, Urucký král, $\frac{2}{3}$ bůh, $\frac{1}{3}$ člověk. Nutí lidi k tvrdé práci při stavbě hradeb. Lidé požádají boha o pomoc - Enkidu. Souboj (Enkidu vyhrává), pak se spřátelí a vydávají se do hor zničit obra Chuvavu. Enkidu umírá, Gilgameš chce najít nesmrtelnost, už jí skoro má, musí jenom bdít 7 dní a 6 nocí, ale usíná -> poznává, že nesmrtelnost je nedosažitelná. Končí rozhovorem Gilgameše s duší Enkida.

Egypt

Knihy mrtvých

- texty vkládané do sarkofágu
- rady pro zesnulého na život po smrti

Indie

védy

- básnické spisy hinduismu
- psány předchůdcem sanskrtu

purány

- dlouhé alegorické eposy

Rámajana Indický národní epos

Mahabhárata

- Soubor mýtů a legend
- nejrozsáhlejší báseň světa
- Součást Bhagavadgíta - Zpěv Vzneseného

Kámasútra

Knihy o rozkoši

Persie

Zarathustra

- 6. stol BCE
- kazatel a filosof
- náboženské zpěvy
- dualismus dobra a zla
- ovlivnil Nietzscheho

Tisíc vyprávění

- 3. až 7. stol. CE
- Základ pro arabský text Tisíc a jedna noc
- soubor asi 200 příběhů

Avicenna

- 10. stol CE
- asi 160 děl z oblasti přírodních věd

Kánon lékařství Nejvýznamnější dílo, součást výuky na všech lékařských fakultách v Evropě

Arábie

Korán

- 610 až 632 CE
- 114 kapitol - súry
- Známe
- 622 hidžra - útek z Mekky do Mediny
- 624 vyhlášen džihád
- řekl ho Mohamedovy archanděl Gabriel
- pro muslimy soubor etických, náboženských, kultovních i právních norem
- regulátor vškerého jednání a myšlení muslimů
- inspirace
  - řecké texty
  - bible
  - apokryfy
  - staroarabská slovesnost

Ukázka

Když Izák udělil Jákobovi požehnání a sotvaže Jákob od svého otce odešel, přišel jeho bratr Ezau z lovu. Také on připravil pochoutku, přinesl ji otci a řekl: „Necht' můj otec povstane a nají se z úlovku svého syna, aby mi mohl požehnat.“ Jeho otec Izák se ho otázel: „Kdo jsi?“ Odvětil: „Jsem tvůj syn Ezau, tvůj prvorozený.“ Tu se Izák roztřásl a zalomcovalo jím zůčnění: „Kdo to vlastně ulovil úlovek a přinesl mi jej? Ode

všeho jsem pojedl, dříve než jsi přišel! A požehnal jsem mu! Požehnaný také zůstane.“ Jak Ezau uslyšel otcova slova, dal se do hrozného a hořkého křiku a naléhal na otce: „Požehnej mně, také mně, otče!“ On odvětil: „Přišel listivě tvůj bratr a vzal ti požehnání.“ Ezau řekl: „Právem dostal jméno Jákob (to je Úskočný). Už dvakrát se mnou jednal úskočně. Připravil mě o mé prvorozenství a nyní i o požehnání.“ A otázel se: „Pro mne už požehnání nemáš?“ Izák Ezauovi odpověděl: „Hle, ustanovil jsem, aby nad tebou panoval, a všechny jeho bratry jsem mu dal za služebníky. Zabezpečil jsem jej i obilím a moštěm. Co bych mohl udělat pro tebe, můj synu?“ Ezau otci odpověděl: „Což máš jen to jediné požehnání, otče? Požehnej mně, také mně, otče!“ A Ezau záupěl a rozplakal se. Jeho otec Izák tedy odpověděl:

„Tvé sídliště bude bez žrmosti země, bez rosy shůry, rosy nebeské. Bude tě žítvit meč, avšak svému bratru budeš sloužit. Jen když se budeš toulat bez domova, setřeseš jeho jho ze své šíje.“

I zanevřel Ezau na Jákoba pro požehnání, jímž mu jeho otec požehnal. A řekl sám k sobě: „Mému otci se blíží dny truchlení; zabijí svého bratra Jákoba.“ Když byla Rebece oznámena slova jejího staršího syna Ezaua, dala si zavolat svého mladšího syna Jákoba a řekla mu: „Tvůj bratr Ezau pomýšlí na pomstu. Chce tě zabít. Proto mě nyní poslechni, můj synu: Ihned uprchni k mému bratru Lábanovi do Cháranu. Zůstaneš u něho nějaký čas, dokud rozhořčení tvého bratra nepomine. Až se bratrův hněv od tebe odvrátí a on zapomene, cos mu udělal, pošlu pro tebe a vezmu tě odtamtud. Proč mám být zbavena vás obou v jednom dni?“ (...)

UKŘIŽOVÁNÍ

Spolu s ním byli vedeni na smrt ještě dva zločinci. Když přišli na místo, které se nazývá Lebka, ukřižovali jej i ty zločince, jednoho po jeho pravici a druhého po levici. Ježíš řekl: „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.“ O jeho šaty se rozdělili losem. Lid stál a díval se. Členové rady se mu vysmívali a říkali: „Jiné zachránil, ať zachrání sám sebe, je-li Mesiáš, ten vyvolený Boží.“ Posmívali se mu i vojáci; chodili k němu, podávali mu ocet a říkali: „Když jsi židovský král, zachraň sám sebe.“ Nad ním byl nápis: „Toto je král Židů.“

Jeden z těch zločinců, kteří viseli na kříži, se mu rouhal: „To jsi Mesiáš? Zachraň sebe i nás!“ Tu ho ten druhý okřikl: „Ty se ani Boha nebojíš? Vždyť jsi sám odsouzen k stejnému trestu. A my jsme odsouzeni spravedlivě, dostáváme zaslouženou odplatu, ale on nic zlého neudělal.“ A řekl: „Ježíši, pamatuj na mne, až přijdeš do svého království.“ Ježíš mu odpověděl: „Amen, pravím ti, dnes budeš se mnou v ráji.“

Bylo už kolem poledne; tu nastala tma po celé zemi už do tří hodin, protože se zatmělo slunce. Chrámová opona se roztrhla vpůli. A Ježíš zvolal mocným hlasem: „Otče, do tvých rukou odevzdávám svého ducha.“ Po těch slovech skonal. Když setník viděl, co se stalo, velebil Boha a řekl: „Tento člověk byl vskutku spravedlivý.“ A ti, kdo se v celých zástupech sešli na tu podívanou, když viděli, co se stalo, odcházeli bijíce se do prsou. Všichni jeho přátelé stáli opodál, i ženy, které Ježíše doprovázely z Galileje a všechno to viděly.

Členem židovské rady byl muž jménem Josef, člověk dobrý a spravedlivý, který nesouhlasil s jejich rozhodnutím a činem. Pocházel z židovského města Arimatie a patřil k těm, kdo očekávali království Boží. Ten přišel k Pilátovi a požádal ho o Ježíšovo tělo; sňal je s kříže, zavinul do plátna a položil do hrobu, vytesaného ve skále, kde ještě nikdo nebyl pochován. Byl pátek a začínala sobota.

Ženy, které přišly s Ježíšem z Galileje, šly za ním; viděly hrob i to, jak bylo tělo pochováno. Potom se vrátily, aby připravily vonné masti a oleje. Ale v sobotu zachovaly podle přikázání sváteční klid.

Figure 1: ukázka